A TOP-7.1.1.-16-H-ESZA-2019-00288 . Sz. pályázattal eszközfejlesztésre elnyert bruttó összeg: 1.243 e Ft.

MADÁRVÁRTA

DOMBÓVÁR TÉRKÉP • MADÁRSZEMPONTBÓL

HELYI JELENTŐSSÉGŰ TERMÉSZETVÉDELMI TERÜLETEK DOMBÓVÁRON

A KIS-KONDA-PATAK VÖLGYE ÉLŐVILÁGA

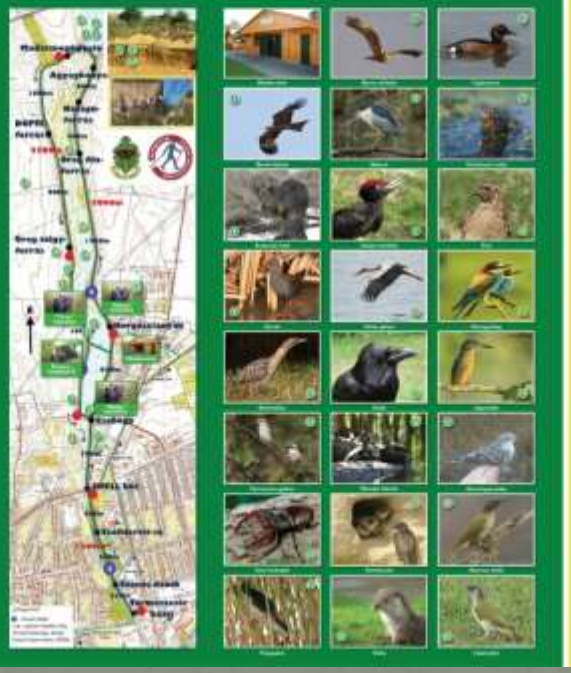

A DUNA-DRÁVA NEMZETI PARK VÉDETT TERÜLETEI

DOMBÓVÁR MADÁRVILÁGA

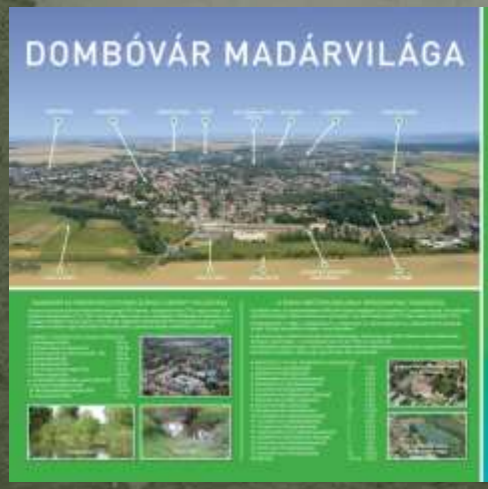

MADÁRVÁRTA

DOMBÓVÁR-TÜSKE • N 46.399393 E 18.144466

A HAZAI ERDŐK „KIRÁLYA"ÉS LEGSZEBB NEMES VADJA

A GÍMSZARVAS

(Cervus elaphus)

Az őshonos gímszarvas hazai állománya 80 ezer példány, a fajt nagy területhűség jellemzi, csoportos életmódot folytat, de nem territoriális faj. Az agancs a szarvas trófeája. Jelenleg a világ 10 legértékesebb trófeája közül 5 magyar. A bikák tömege 140-300 kg közé esik, az eddigi legsúlyosabb bika 425 kg volt.

A SZARVAS AGANCS RÉSZEI, FORMÁI

Az agancstő hivatalosan még a koponya része. Az agancs alsó ága a szemág, hormadik a középág. Ezek megléte alapvető, közöttük a jégág megléte inkább csak előnyös. A középág felett az agancs szárban (dárdában) folytatódhat. A korona a szárvég legalább háromfelé osztódása, de ennek alakja alapján beszélünk duplavillás, kehely, kéz alakú, lapátos és összetett koronáról.

Bár az agancs bírálati szabályok szerint minden középág felettí ága a korona része, mégis megkülönböztetünk farkosságot és vendégágat. Az agancs csontképződmény, melyet a szarvasbika minden évben elvet és évente újranöveszt. Mérete a napfényes órák számától függően hormonális szabályozás alatt áll. Kb. 120-150 nap alatt épül fel az akár 15 kg-os agancs.

A SZARVAS AGANCS FEJLŐDÉSE

A szétnövés és agancsforma kialakulása a 6-10 éves kor közé esik, ezt követő években a fejlődése lelassul. Az agancs minden paramétere 12-14 éves korig nő, a 13. év az értékmérő, 16. évtől minden adat gyorsan romlik (visszarakás). A bikák agancsának átlagsúlya hazánkban 8,2 kg. Az agancs súlya függ genetikai képességtől, az életkortól, a mikro és makro környezettől (táplálkozás), az állat sérülésétől, az agancshullatás idejétől.

DÁMSZARVAS

/Dama dama/

Annak ellenére hazánk egyik jelentős vadfaja, a dámszarvas nem őshonos. Lényegesen kisebb a gímszarvasnál (tömeg 50-130 kg), hazai állománya - ötven év alatt - nyolcszorosára nőtt és ma már el-el 20 ezer egyedet.

Erősen tenyészhető, nem vándorol és territoriumot sem véd. Gyulaján, Gyulán és a Duna-Tisza közén van a legjelentősebb magyarországi állománya. A C.I.C. trófea-világranglistán az első két helyen hazai bika szerepel, az első 10 között további 3 trófea szerepel még. A dámszarvas bikáknak ötös hárma, ellentétben a gímszarvasokkal.

Barcagán: a hím hangja alapján a párzási időszakot hívják így.
Barcagáskor: a bika által kapart 1-2 méter hosszú és 10-20 cm mély terület, egy bikának több tekintője is lehet.
„Jek" teknő: csoportos barcagáshely, vörös állományról fordul elő.

MESTERSÉGES KÖLTŐHELYEKET ELFOGADÓ MADÁRFAJOK

„A" adú - Örvös légykapó

„B" adú

„Cn" adú - Vörös vércse

Csuszka tojásos fészekalj

„D" adú - szalakóta fiókák

Fecske műfészek

Fészek kezelőnyílás

Fészekben levő kuvik

1. Barátcinege

2. Barázdabillegető

3. Bübös banka

4. Bübös cinege

5. Csóka

6. Csuszka

7. Erdei fülesbagoly

8. Fakusz

9. Fehér gólya

10. Kabasólyom

11. Fenyőcinege

12. Füles kuvik

13. Füstfecske

14. Gyöngybagoly

15. Gyurgyalag

16. Házi rozsdafarkú

17. Házi veréb

18. Hegyi billegető

19. Jégmadár

20. Kék vércse

21. Kékcinege

22. Kerecsensólyom

23. Kerti rozsdafarkú

24. Kis légykapó

25. Kormos légykapó

26. Kormosfejű cinege

27. Kuvik

28. Macskabagoly

29. Mezei veréb

30. Molnárfecske

31. Nyaktekercs

32. Ökörszem

33. Övös légykapó

34. Partifecske

35. Sárgafecske

36. Seregély

39. Szürke légykapó

42. Vörös vércse

csóka D_1 Cn	csuszka B	barátcinege A	erdei fülesbagoly Cn	fakusz F	kabasólyom Cnf
bübös banka D	fenyőcinege A	barázdabillegető C	füles kuvik D	bübös cinege A	füstfecske FM
gyöngybagoly KL	házi rozsdafarkú C_1 Ftá	kék vércse Cn	kék cinege A	kerti rozsdafarkú B	kis légykapó B
örvös légykapó B	kuvik KL	mezei veréb B	molnárfecske FM	nyaktekercs B	sárgafecske S
macskabagoly Dn	seregély D	szalakóta D	szénycinege B	szürke légykapó C	vörös vércse Cn
fehér gólya Fko	fekete rigó Ftá	vörösbegy Fke	jégmadár Pfa	hegyi billegető C	ökörszem Fke
partifecske Pfa	kerecsensólyom Cnf	szürke légykapó C_1 Ftá	gyurgyalag Pfa	kormosfejű cinege	kéndorsólyom Cnf

JELMAGYARÁZAT:

„A" adú
„B" adú
„C" adú
„D" adú
„F" fakusz adú
„S" sárgafecske adú
„Cn" nagyméretű nyitott adú
„Cnf" nagyméretű fém adú
„FM" fecske műfészek
„KL" nagyméretű kóllíkádu
„Fko" fészekkezdemény
„Fko" fészekkezdő
„Pfa" partfal

43. Vörösbegy

37. Szalakóta

38. Szénycinege

40. Törpekuvik

41. Vándorsólyom

MADÁRVÁRTA

DOMBÓVÁR-TÜSKE • N 46.399393 E 18.144468

Réksas (*Helicsatus albicilla*) - Fiatal, még nem ivarérett példányok

Szirti sas (Aquila chrysaetos): A begyvidékek és szikláskás fennsík, erdős dombvidék madara, de kedvelt a nyílt alacsonyabb területeket is. Hazánkban ismert fészkei fákon vannak, több 3-4 vérfészke is lehet. Az ideg madarak télen is a fészek közelében maradnak. A fiatalok 3 éves korban alkotnak párba, de 15-20 éves kort is megélnek. Hazai állományai kezdő sem lehet több 5-6 párnál. Szárnyfesztáv: 190-230 cm. Súlya:3-6,5 kg. Réka fészkelő, nyári kóborló az északi részek: ritkább. Vadászterülete 520 km2.

Réksas (Haliaeetus albicilla): Elsősorban a Tisza és Duna árterei erdeiben és az erdei tavakban gazdag DDNP területei költött évtizedekkel ezelőtt. Hazai állományának mélypontja 1970-1980 között volt 12 ismert párral. A fészekrablás, a mérgezések beltérítése, a szennyezettsége és a sok helyen kialakítása egyszt eredményezte, hogy az állománya folyam évtizede folyamatosan nő. Fészket napjainkban a kisebb tavak közelében fasorokban, kisebb facsoportokban, mesterséges erdősávok idős fán is megtalálhatják. A párok vadászterülete 40-100 km 2. Az ideg madarak télen is a fészek közelében maradnak. Szárnyfesztáv:195-245 cm. Súlya: 3,1-6,9 kg. Rendszeres fészkelő, átlagos, kóborló.

Parlagi sas (Aquila heliaca): A fjord szyneppeiktól az erdős dombvidékig megtelepedhet, napjainkban a kontinen legveszélyeztetettebb sas fajai. Az állományának kritikus időszakában a magasabb területek zárt erdőfoltokban húzódott húzódóan, napjainkban erdőszélen terjeszkedik az alacsonyabb fekvő területeken (Alföld). Ha a NB elérhető a „védett" területeken tartják, tevékenyen az illegális mérgezést okozó az új intézkedésekkel vizsgálatban, akkor egy évtized múlt alatt a kóborlók száma a 250 párt. Szárnyfesztáv:190-210 cm. Súlya: 2,4-4,5 kg. Az ideg madarak télen is a fészek közelében maradnak. Hívó kóborló és áttelelő megyei, a fiatalok déltre húzódnak vagy Afrikába vonulnak.

Békászó sas (Aquila pomarina): Kedvelt a tisza, nádas élőhelyeket, a vadászterület mezőgazdasági és az erdő állományt ennél. A nádasban ellenére hazai állománya 1970-ben megszűnt csökken, de egy évtizede a hazai állománya - a védelmi intézkedéseinek köszönhetően – 20-30 párral stabilizálódott. Maximum egy fiókát nyárat (kétszeres). Szárnyfesztáv:140-170 cm. Súlya: 1,3-2 kg. Minden korú egyedje vonuló. Mivel keleny sávban vonul a Beszporcos- szorosnál az állomány jól monitoringozható.

Törpesas (Aquila pennata): Mediterrán faj, ezért kezdetben délebbre az állománya nem jelentős. Legkisebb és legnehezebben felismerhető európai „sas" faj, két szövetkezés ismert, a vörös vércsére és az erdei fülesbagolyra hasonlít. Az egyedek nagyobb részét vonulók hazánkban, emelőjének pontos élőhelyét nem ismerjük. Éjszakázó nagyságú, rendkívül fordulékony és gyors repülő „szőnyeg". 1990-ben még 9-10 pár költött hazánkban, 2010 óta szerszámok szinek a költőket bizonytalan, pedig az utóbb évi rendszeres megerősítik és évtizedekig két egyszeriben a fészekben. Vonulása nem tesz lehetővé az állomány pontos európai szárnyalódát (szélesebb sávban vonul). Szárnyfesztáv: 110-130 Súlya: 0,7-1,1 kg. Réka, alkalmi fészkelő, szélesebb sávban vonuló.

HAZÁNKBAN KÖLTŐ, VONULÓ, KÓBORLÓ ÉS ÁTTELELŐ SASOK

Hazánkban 36 ragadozómadár-faj előfordulása bizonyított, ebből rendszeres fészkelő 19, alkalmi fészkelő 3 faj, rendszeres vendég vagy átvonuló 5 faj, ritka, alkalmi előforduló 9 faj. A megfigyelt sas-fajok száma kilenc, ebből öt faj költ, a halászsas rendszeres átvonuló, három faj pedig ritka, alkalmi előforduló. A réti és a parlagi sas állománya évtizedek óta folyamatosan gyarapodik, míg - élőhely hiányában - a szirti sasnál erre nem számíthatunk. Reméljük, hogy a békászó sas párok további szaporodása az egyre szigorodó védelmi intézkedéseknek köszönhetően megszűnik, míg a legkisebb törpesas (2-4 pár) költésének bizonyítása is már korszerű eredménynek számítana. Valamennyi fajnál előfordul a fiatalkorú kóborlás, csak a békászó sasra jellemző, hogy az erősebb fióka minden esetben megöli a később kelő fiókát. A réthsast kivéve mindegyik költő „sas"faj zöld lombbal díszíti a fészket. A „díszítés" egyszerre szolgálja a tatarozást, a rejtést, a hűtést és a bomló tetemek letakarását.

A fészek körüli zavartalanság biztosítása érdekében fontos:

- a védőzóna megállapítása, kijelölése,
- a gazdálkodás (faktermelés) és terepi munkák időbeli korlátozása,
- ha szükséges, akkor a fészekőrzés,
- a turisztikai beszélgetés ideiglenes megszüntetése,
- a költőfészek védelme vagy kialakítása, végül a kelő évszaszaggal elvégezni
- fészekellenőrzés és fióka gyűrűzése.

HAZÁNKBAN KÖLTŐ SASFAJOK

költi fajok	Réksas	Parlagi sas	Békászó sas	Szirti sas	Törpesas
az év nem ivarérett pár szerszám	850-900 pár	600-650 pár	90-100 pár	3-8 pár	3-4pár
állományingadozás 1980/2017	12/300 pár	10/210 pár	150/35 pár	5/5 pár	10/1-2 pár
fészekalj	1-2 tojás	2-3 tojás	1-2 tojás	2-3 tojás	1-2 tojás
kelés	38-40 nap	43 nap	38-40 nap	40-45 nap	35 nap
fiókanevelés, röpdepesség	80-90 nap részleges kóborlás	55-60 nap részleges kóborlás	55-57 nap kóborlás	70-75 nap részleges kóborlás	részleges kóborlás
ivarérettség	5. év	4-5. év	4. év	6. 5. év	3-3. év
tartózkodás	ad/állandó fiatal/kóborló	ad/áttelelő fiatal /vonul/	keskeny sávban vonuló /Afrika/	ad/ állandó fiatal/kóborló	szélesebb sávban vonuló /Afrika

Parlagi sas
(*Aquila heliaca*)

Réksas (*Haliaeetus albicilla*) - Ivarérett példányok

HAZÁNKBAN NEM KÖLTŐ SASFAJOK

Halászsas (Pandion haliaetus): Az európai állomány nem ismert, tanulmány hiányzik mennyire ezek, hány ezer terelőszélesedő figyel az egyre elkeserítőbb napjainkban. Csak a magyar neve utalt rávaló a sasok közé, nem igazi sasok. Hazánkban eredetileg nem volt, nem költött, de telepítve (1960/1981-1992) azon egyedek fészek. Vonulóban tavaszi és őszi hónap gyakrig más megjelenhet, hernyó a halászsasokban gyakrig erősítgetésekkel (fióka, tavaszig kutatta megjel).
Szárnyfesztáv: 150-180
Súlya: 2,4-2,8 kg
Hazánkban rendszeres ős és tavaszi átvonuló.

Nagy békászó sas (Aquila clanga): Fészkelő-neve felbelő sas 1949-1951 között a Hanságban telepszenek költött (és szülőterülete egy kicsit a szomszédos Fertőrákosszeszi Zoológiai kertben, vezetőszemélyzet).
Szárnyfesztáv:170-180
Súlya: 3,4-3,8 kg
Hazánkban ritka ős és tavaszi átvonuló vagy átvonuló

Fekete sas (Aquila nipalensis): Az utóbbi évtizedben hazánk ismert régen a kontinentális tájaink gyakorlói a megjelenése.
Szárnyfesztáv: 180-190
Súlya: 2,4-2,8 kg
Réka nyári kóborló, ill. tavaszi és őszi vonuló

Hajnan (Aquila heliaca): Vagy, vonulóban sas, az utóbbiak a kelőszi szinekszik. Kontinensünkön a sasállomány a kelőszi szinekszik, gyakorolt megjelenése azért van lehet szokatlan. Hazánkban szinte a kóborló fiatalok megfigyelésére van adatunk.
Szárnyfesztáv:140-170
Súlya: 1,8-2,8 kg
Réka kóborló

MADÁRVÁRTA
VÉDETT ÉS NATURA 2000
HALFAJOK HAZÁNKBAN
NATURA 2000 HALFAJOK
A KAPOS VÍZRENDSZERÉBEN
EGYÉB NATURA 2000 FAJOK

MADÁRVÁRTA
DOMBÓVÁR-TÜSKE • N 46.399393 E 18.144468
KÉTÉLTŰEK HAZÁNKBAN ÉS
A KONDA-PATAK VÖLGYÉBEN

MADÁRVÁRTA

DOMBOVÁR-TÜSKE • N 46.399393 E 18.144468

KIEMELT MADÁRFAJOK VÉDELME

A természetvédelemben szokatlanul gyakorlattá vált, hogy meghatározzák az egyes élőfajok védelmi helyzetét, és annak figyelembevételével készítik el a védelmi terveket.
A védelmi helyzet meghatározásával az állomány nagyságát és változásának irányát, illetve mértékét veszik figyelembe.

E két tényező alapján a szokatlanul gyakorlatban az egyöntetűen kedvezőtlen védelmi helyzetű fajokat a következő kategóriákba szokták sorolni:
veszélyeztetett, sebezhető, csökkenő, ritka, védelemtől függő, biztos állományú fajok.

Magyarországon a rendszeresen fészkelő 196 madárfaj közül 75 tartozik a kedvezőtlen védelmi helyzetűek közé, míg 121 faj biztos állományának mondható.

Magyarországi állományának nagysága és annak változása - csökkenésének mértéke - alapján 13 fajt tartunk
VESZÉLYEZTETETTNEK
(Tüzespöcsök, vörösnyakú vöcsök, harcos, szirkalúvó, szürke ölyv, fehérszárnyú szerkő, uhu, szalakóta, szikipacsirta, vörösgyű, nagy fülesbagoly, bükkmacskabagoly és a kerti sármány).

Tüzespöcsök

Vörösnyakú vöcsök

Harcos

Szirkalúvó

Szürke ölyv

Fehérszárnyú szerkő

Uhu

Szalakóta

Szikipacsirta

Vörösgyű

Nagy fülesbagoly

Bükkmacskabagoly

NATURA 2000

Kerti sármány

További 13 faj veszélyhető a sebezhető, 17 a csökkenő, és 24 az ún. ritka kategóriába (a közvetlenül jövőben megtelepedett fajok nélkül).
9 faj veszélyhető az ún. védelemtől függő kategóriába
(fekete és fehér gólya, réticsér, parlagi sas és kerecsensólyom).

Fekete gólya

Fehér gólya

Réticsér

Réticsér

Kerecsensólyom

Magyarországon az első fajvédelmi tervek 1994-ben készültek el. Ezeket akkor még nem publikálták sehol másutt, csak a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület szakmai munkacsoportjai ismerték meg az akkoriban kerül kiosztásra szánt ilyen. Akkor alakultak a legjelentősebb tervezések kritikus szintre fejlődve az a védelmi tervek, mint pl. kerecsensólyom, parlagi sas stb. Ezekből az a hely folyamatosan bővülő volumenű olyan fajok, amelyek magyarországi védelme az élőhelyvédelemnél szélesebb körű, gyakran speciális intézkedéseket igényel (védelemtől függő fajok).

Barna kánya

Réticsér

Héja

Kalaszsólyom

Barna réthéja

Karvaly

Egerészölyv

Kerecsensólyom

Vándorsólyom

Halászsas

RAGADOZÓ MADARAK A KIS-KONDA-PATAK VÖLGYÉBEN

Magyarországon 2018-ig 26 ragadozómadár-faj előfordulását bizonyították a szakemberek. A helyi védettséget élvező völgyben eddig 16 fajt figyeltek meg a diszkóbói madártanosok. Hét faj kóborlása bizonyított, de a zárt erdők kényes és a tevékenyek természi szerveztsége miatt, csak az egerészölyv /2-4 pár/, a karvaly (1-2 pár) és a barna réthéja /1-2 pár/ köti rendszeresen. Több évig kóborló a kisebb sólyomfaunán a kalaszsólyom és volt alkonyi kóborló - a hazai madarak kirepülnek - a réthéjnak is. Csak a szélfúvó telepítet erdő biztosít fészkelési lehetőséget az egerészölyv, karvaly és héja számára. Az énekesmadárakban gazdag völgy az év minden időszakában jó vadászhelye a ragadozóknak /karvaly, héja, kalaszsólyom, barna réthéja/. Téli időszakban a pirinyékére és verebekre vadászó villámgyors rigók kis sólyom is megfigyelhető. A tavak halgazdagságának köszönhető, hogy rendszeres termszi és évi vendég a halászsas. 2012 óta a szélfúvó erdőben két a fekecsfán védett barna kánya. Kétféle időszakban szünelhetnek néhány egészen ritka faj megfigyelésére, mint a kerecsensólyom, vándorsólyom és a halászó sas.
Csak a tavasszi- és őszi madárvonuláskor láthatjuk a kóbor réthéjat, darázsölyvet és törpesast.

A TERÜLETEN MEGFIGYELT RAGADOZÓK ÉS TERMÉSZETVÉDELMI ÉRTÉKÜK:

Barna réthéja	T.á. 50 ezer Ft	Réticsér	T.á. 1 millió Ft
Karvaly	T.á. 50 ezer Ft	Héja	T.á. 50 ezer Ft
Egerészölyv	T.á. 25 ezer Ft	Kalaszsólyom	T.á. 50 ezer Ft
Kerecsensólyom	T.á. 1 millió Ft	Barna kánya	T.á. 300 ezer Ft
Vándorsólyom	T.á. 500 ezer Ft	Halászsas	T.á. 500 ezer Ft
Tüzespöcsök	**T.á. 300 ezer Ft**	**Békászó sas**	**T.á. 1 millió Ft**
Kisbarna réthéja	**T.á. 50 ezer Ft**	**Vörös vércse**	**T.á. 50 ezer Ft**
Kis sólyom	**T.á. 50 ezer Ft**	**Darázsölyv**	**T.á. 100 ezer Ft**

rendszeresen költ (3 faj)
rendszeres téltelelő, átvonuló, vendég (3 faj)
alkoni, ritka költő (4 faj)
ritka átvonuló, vendég (6 faj)

A RAGADOZÓMADARAK VÉDELME ÉRDEKÉBEN JAVASOLT MADÁRVÉDELMI TEVÉKENYSÉGEK:

- a fészek körüli védőzóna kijelölése
- a költőhely nyugalmának biztosítása /fészekőrzés/
- riasztási módszerek alkalmazása ayuat és ayet ellen /szaggatógép/
- énekesek vadítása, ill. szakszerű végzése /gyűrűzés/
- Tatabánya fák kihelyezése pockos és ürgés területre
- téli madáretetés /tudós, dioggel- réti sas/
- a megölt fészkek javítása, megőrzése /sólyomfélék/
- esetenként kitűntetések, kitüntetések kihelyezése /sólyomfélék, ossik/
- repatriáció-visszaszoktatás, elvadítás /sárdi, de gyógyult egyedek, fehérvak fiókák/
- tartóoszlopok szigetelése áramütés ellen /vércsék, réytek, sólyvok/
- énjelelejtés a parlagi sas, pusztai ölyv és kerecsensólyom élőhelyére
- a telelőhelyek és a vonulási útvonalak védelmének biztosítása

HAZÁNKBAN MINDEN RAGADOZÓ MADÁRFAJ VÉDETT!
Legkorábban 1906-ban a vércsék kapták törvényes védelmet, míg legkésőbb 1982-ben a karvaly és a barna réthéja.

Fehérvarak

Fészekjavítás

Énjelelejtés

MADÁRVÉDELMI TEVÉKENYSÉGEK

Tudós fák kihelyezése

Téli madáretetés

Ürgetelepítés

Tüzespöcsök

Kisbarna réthéja

Kis sólyom

Békászó sas

Vörös vércse

Darázsölyv

MADÁRVÁRTA

DOMBÓVÁR-TÜSKE • N 46.399393 E 18.144468

NATURA 2000-ES FAJOK A KIS-KONDA-PATAK VÖLGYÉBEN

VÉDETT FAJOK A KIS-KONDA-PATAK VÖLGYÉBEN

EMLŐSÖK A KIS-KONDA-PATAK VÖLGYÉBEN

A Földükön kb. 4500 emlősfaj él, a vizes élőhelyt Európában már csak 192, hazánkban mindössze 89 faj. A helyi védettséget élvező völgyben 34 emlősfaj előfordulása bizonyított.

A sünfélék, a vakondfélék és a nyúlfélék egy-egy faj, a denevérek és a patkányok 3-3 faj, a cickányfélék 5 faj, a ragadozókat 7 faj, a rágcsálók rendjébe tartozó csalóbocsokat 13 faj képviseli. A rovarevők rendjébe tartozó sünök, vakondok, fi, a mezei, keleti, törpe, erdei és a közönséges vízicickányok stabil állománya él a területen.

A denevérekek 28 fajo él hazánkban, a völgyben csak a közönséges törpedenevérnek, a közönséges kékes denevérnek és a közönséges denevérnek a jelenléte bizonyított.
Veszélyt, kártékony és agresszív – a legtöbb emberek az jut eszébe a denevérekről, holott igen jótékor és érdekes állatokról van szó. Hazánkban 1901 óta – Európában elsőként – védettek, állományuk a barlangok fokozódó zavarása miatt drasztikusan lecsökkent.

A tíz denevérfajon kívül még tíz Natura 2000-es emlősfaj él hazánkban (közönséges ürge, erdei egér, vízi hód, csíkos szöcskegér, északi pocok, közönséges hörcsög, szirtes farkas, közönséges vidra, mezei sün és a hazai földkutya fajt).

Az ajnalfordulóra a nyúlfélék képviselő mezei- és erdei nyúl szinte teljesen eltűnt a területről. Ennek a legfőbb oka, az intenzív mezőgazdaság. A mezei nyúl 2010 utáni visszatelepítésének hatása napjainkban érzékelhető.

A rágcsálókat az egyre erősebb állomány vonta mérlegre, a kihelyezett csalókat elfogadó magyarok pele és nagy pele képviseli. Nem kis meglepetésre 2017-ben a tőlünk horgászhatókon megjelent az eurázsiai hód, rágásnyomai 2018-ban is megtalálhatók. A hazai hét pocokfajból négy jelenléte bizonyított (mezei, erdei, erdei és pézsmapocok), az egérfélék 9 fajából öt fajjal találkozhatunk (erdei, házi, sárgarokolyás, törpe egér és a vándorpatkány).

A legnagyobb természetvédelmi értékkel védett fajok: a csíkos szöcskegér, az erdélyi, déli vízicicánya és a magyar földkutya (1 millió Ft), a közönséges hód és az északi pocok (500 e Ft).

Az év minden időszakában láthatunk vízi rákot, a 2015-ből megjelent amerikai vörösfarkú korlátozza majd a rákok állományát. A kisebb csapatokban vadászó rokolok az ős, a szárnyasok és a nyúlfélék szaporulatát is drasztikusan csökkenthetik. A terület zoológiai ritkasága, a meghatározott vadászterületet tartó, rendszeresen, vagy csalódó kötelékben élő vidra.

A kisebb termetű ragadozók közül a nyest és az ebszőrbor pockokra specializálódott eurázsiai menyétnél találkozhatunk. Télen a vízisiok közelében látharjuk a fehér rubár alól kerestelt is. A mindenevő európai borzokkal éjjel találkozhatunk a felhagyott agyagbánya körzetében.

A nagyobb testű patnosok közül leggyakoribb az ős, bora reggel biztosan láthatunk a völgyjel hatóra mezőgazdasági táblákon kisebb csapatokat (rudlikat). Lényegesen ritkább a területen gímszarvas és a vadlúzsú.

A védett hazai emlősfajok száma: 36

A völgyben élő Natura 2000-es fajok a vidra, az eurázsiai hód és a közönséges denevér.

A hazai emlősök rendszertani besorolása (rend)	Fajok száma országos/ Konda völgye	Védett fajok száma országos/ Konda völgye	Natura 2000 fajok száma országos/ Konda völgye
1. Sünfélék	1 / 1	1 / 1	
2. Cickányfélék	5 / 4	5 / 4	
3. Denevérek	28 / 1	28 / 1	10 / 1
4. Nyúlfélék	3 / 1		
5. Ragadozók	27 / 12	10 / 4	8 / 1
6. Rágcsálók	16 / 7	8 / 4	4 / 1
7. Párosujjú patások	7 / 1	1 / 0	
ÖSSZESEN	89 / 26	53 / 18	22 / 3

FOKOZOTTAN VÉDETT FAJOK HAZÁNKBAN

VISSZATELEPÜLT FAJOK HAZÁNKBAN

MADÁRVÁRTA

DOMBÓVÁR-TÜSKE • N 46.399393 E 18.144468

AZ AGANCS MAGYARORSZÁGON MÉRT ADATAINAK ÁTLAGAI:

tömeg: 8,2 kg; **szárhossz:** 102 cm; **szemág:** 37 cm; jégág: 23 cm; **középág hossza:** 33 cm; **rózsa körmérete:** 25 cm; **szár első körmérete:** 15 cm; **szár felső körmérete:** 14 cm; **a szóranként ágak száma:** 6-7.

FOGALMAK, ELNEVEZÉSEK ÉRTELMEZÉSE:

agancs: többször elágazó csontos képződmény 13 éves korban a legszebb, az agancs hanyatlása a felső – korona – részen kezdődik,

agancstő: az első évben a homlokcsontjukon fejlesztik a bikák, kezdetben szivacsos felépítésű, később elcsontosodik, általában 7-8 cm.

csapos agancs: fiatal, még ágatlan agancs (1. év),

rózsa: a második agancsnál jelenik meg, (2.év),

nyérses agancs: elágazás nélkül szár (2-3. év)

hullatás: februártól májusig tart, az öregek hamarabb hullatnak,

barkás agancs: a porcos, még fejlődő agancs, szőrös, érzékeny, erekkel gazdagon behálózott bőr borítja,

tisztítás: az agancs csontosodása után, a vérerekkel gazdagon behálózott szőrös bőrt fiatal fákon, cserjék ágain dörzsölik le a bikák.

szár: az agancstőből nő ki, a 3. évben 60-80 cm, a szár gyöngyözettsége az 5. évben kezdődik,

szemág: vadászok nyelvén a tőktől felfelé első ág. A szemág felett, de nem rendesen kettős ág a vendégszemág vagy jégág, ez után nő a középág.

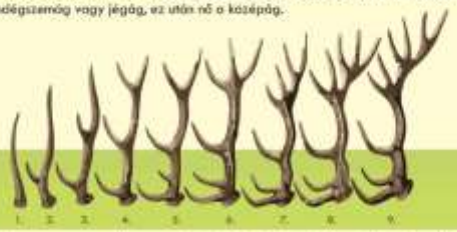

jégág: a gímszarvas agancsán a szemág és a középág között helyezkedik el, rendszerint közelebb a szemághoz; méreteiben jóval kisebb, mint az utóbbi, néha teljesen hiányzik. Régebbi elnevezései: vendégág, vendég-szemág."

középág: A középágak hosszát a szártól való kiindulás helyétől kell mérni – a külső oldalon – az ágak hegyéig, tized centiméter pontosasággal.

korona: a negyedik agancson jelenik meg, jelentős a szár vastagodása ebben az évben,

visszarakás: az agancs visszarakása 14 éves kortól a koronával kezdődik, a legszembetűnőbb hanyatlás a főágakban van (szemág, jégág, középág).

„dühös bika": júliusi végétől rohamos testnövekedését mutató állatok hívják így.

bőgés: szeptember-októberben a faj szaporodási időszaka, a bikák felkeresik a bőgőhelyeket (a tehenek által intenzíven használt területek) és a bőgési csatákat követően kialakulnak a legerősebb bikák háremei.

rudli: kisebb-nagyobb csapatokban együtt mozgó szarvasok elnevezés

MADÁRVÁRTA

DOMBÓVÁR-TÜSKE • N 46.399393 E 18.144468

NATURA 2000

Natura 2000-es területek

Biogeográfiai régiók Európában

Duna-Dunapataj (DDNP)

HAZÁNK TERÜLETÉNEK 21%-A NATURA 2000 TERÜLET

Az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 területek egy összefüggő európai ökológiai hálózatot képeznek, melyek a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok, a vadon élő állat- és növényfajok védelmét keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megőrzését. Hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához. Biztosítja Európa természetes élőhelyeinek jó állapotban való megőrzésének. A Natura 2000 hálózat alapja az 1979-es madárvédelmi irányelv, III. annak 2009-ben kodifikált változata, valamint az 1992-es élőhelyvédelmi irányelv. A hálózat Európa szárazföldi területeinek csaknem 18%-át fedi le, azaz Németország területével egyenlő kontinensrészt véd.

A NATURA 2000 CÉLJAI

A madárvédelmi irányelv átfogó célja a tagállamok területén, természetes módon előfordulók összes madárfaj védelme. Különleges madárvédelmi területek azok a régiók számunkra, amelyek a tagállamok területén rendszeresen előfordulók és átvonuló fajok nagy állományainak adnak otthont, valamint a vízmadarak szempontjából nemzetközi jelentőségű vizes élőhelyeket foglalnak magukba.

Az élőhelyvédelmi irányelv fő célkitűzése a biológiai sokféleség megőrzése, a fajok és élőhelytípusok hosszú távú fennmaradásának biztosítása, természetes elterjedésük szinten tartásával vagy növelésével. Az irányelv írja elő az európai ökológiai hálózat, a Natura 2000 létrehozását, melynek a madárvédelmi irányelv rendelkezései alapján kijelölt területek is részei. A különleges természet-megőrzési területeket a **közösségi jelentőségű természetes élőhely típusok** (amelyeket az eltűnés veszélye fenyeget, vagy kicsi a természetes elterjedésük, vagy egy adott biogeográfiai régiót belső jellemző sajátosságokkal bírnak) és a **közösségi jelentőségű** (veszélyeztetett, sérülékeny, ritka vagy endemikus) állat- és növényfajok védelmére kell kijelölni. Azok az élőhelytípusok és fajok, melyek fennmaradását csak azonnali intézkedéssel lehet biztosítani kiemelt jelentőségűek és az unióban ebből adódóan, prioritást élveznek. A Natura 2000 területek kijelölésére a korábbi 2004-ben elkészült rendeletet.

NATURA 2000 TERÜLET

A nemzeti jogszabályok által korábban is védett területek mind a részei lettek az ökológiai hálózatnak. Az évenként kijelölt területekkel együtt Magyarország területének közel 21%-át fedi le az új típusú védettek. Ezek közé tartoznak a hagyományosan mezőgazdasági művelés alatt álló foltok, legelők, és erdők is. A szabályozás célja a biodiverzitás és a természetvédelem érdekeinek összehangolása.

Turkiszsag (DNNP)

Kis-Balaton-Tó (KNP)

Kalocsa (KNP)

Kunsziget

MADÁRVÁRTA

DOMBÓVÁR-TÜSKE • N 46.399393 E 18.144468

VÉDETT ÉS NATURA 2000 HALFAJOK HAZÁNKBAN

Magyarország halfaunáját azoknak a halfajoknak az összessége adja, amelyek vizek bennépesítik. Szólnunk kell azonban azokról is, amelyek napjaink előtt élőhelyükön, illetve amelyek a tiltások betartásával és a tiltott halászat megszüntetésével a hazai halfaunát. Nem tartoznak faunánkba azok a fajok, amelyeket kizárólag célból tartanak egyes kutatóintézetekben (pl. kínai amur), vagy kereskedelmi célzattal nevelnek az erre alkalmas gazdaságokban (pl. afrikai harcsa, kínai tilápia).

Hazánkban 1974-ről a hazai halfauna 89 fajából törvényi védettet kapott 34 halfaj, 11 faj természetvédelmi értéke 100 ezer Ft alatt vagy meghaladja, azaz fokozottan védettek. A mérsékelt/közepesen védett fajok száma egy tucat, fogadó tóokat látszólagos védettekké válnak.

A hazánkban előforduló halfajok közül 24 faj tartozik a Natura 2000-es fajok közé. Tizenöt faj fokozottan védett (piros), négy olyan faj van, melyek a Kapos vízrendszerében, így Dombóvár körzetében is előfordulhat (vastag fekete), három faj csak alkalomszerű fordult elő hazánkban (szürke).

Tarka ingola	250.000
Dunai ingola	100.000
Vladykov ingola	100.000
Dunai vagykarász	5.000
Lebenykoncér	10.000
Gyöngyös koncér	5.000
Vaskos csíkok	10.000
Balin	mérsékelt korlátozás
Afrikai harcsa	nem védett
Compó	mérsékelt korlátozás
Kárpátí réticsík	100.000
Pelengyi réticsík	100.000
Halványfoltú kölönc	10.000
Folyóparti kölönc	100.000
Homoki kölönc	100.000
Szivárványos ökle	5.000
Bécsicsík	10.000
Vágócsík	10.000
Balkáni csík	10.000
Bolgár csík	10.000
Lápi póc	250.000
Grádics	100.000
Botos kölönc	50.000
Széles durbincs	5.000
Selymes durbincs	50.000
Magyar bucó	100.000
Németi bucó	100.000

NATURA 2000 HALFAJOK A KAPOS VÍZRENDSZERÉBEN

EGYÉB NATURA 2000 FAJOK

A LEGKISEBB KIPOGHATÓ MÉRETEK

Faj	méret
Kárpáti (Dunai vagykarász)	35 cm
Tarka ingola (Dunai ingola és Vlady)	35 cm
Szivárványos ingola (Vladykovi ingola)	35 cm
Tarka (Tarka ingola)	30 cm
Balin (Balin kosszemű)	30 cm
Vágócsík (Vágócsík szivárványos)	30 cm
Réticsík (Bécsi réticsík)	40 cm
Arany (Arany/szivárványos réticsík)	40 cm
Balkáni (Balkáni csík)	40 cm
Csíkos (Csíkos csík)	40 cm
Vaskos (Vaskos csík)	40 cm
Bolgár (Bolgár csík)	40 cm
Lápi (Lápi csík)	30 cm

TILALMI IDŐSZAKOK

Faj	Tilalmi idő
Tarka ingola (Dunai ingola és Tarka)	
	április 1. – december 31.
Csíkos (Csíkos csík)	februar 15. – november 30.
Balkáni (Balkáni csík)	március 1. – augusztus 30.
Bolgár (Bolgár csík)	március 1. – augusztus 30.
Grádics (Grádics vagykarász)	március 1. – szeptember 30.
Szivárványos (Szivárványos réticsík)	március 1. – szeptember 30.
Pelengyi (Pelengyi réticsík)	április 1. – augusztus 15.
Bécsi (Bécsi réticsík)	április 1. – augusztus 15.
Vágócsík (Vágócsík)	(1.15 kg, ebből palánkcsík)
	április 1. – augusztus 15.

Az előzőekben leírt halfajok valamelyike a vízfelszín nyílvánvaló szennyeződése miatt nem kerülhet megszűrésre. Megérintve csak úgy halfajt az érintkező halfajokat, ha vízből azt az élőhelyére és azt az élőhelyszennyezőt amelyben élnek.

Dr. Harkány Máté, Kollár Zoltán: Magyarország halfaunája (2007)

MADÁRVÁRTA

DOMBÓVÁR-TÜSKE • N 46.399393 E 18.144468

Barna kánya

Réticsőr

Héja

Kalandsólyom

Barna réthéja

Karvaly

Egerészölyv

Kerecsensólyom

Vándorsólyom

Halászsas

RAGADOZÓ MADARAK A KIS-KONDA-PATAK VÖLGYÉBEN

Magyarországon 2018-ig 26 ragadozómadár-faj előfordulását bizonyították a szakemberek. A helyi védettségű ehető völgybe eddig 16 fajt figyeltek meg a diakbérkén madarászok. Hét faj kóbása bizonytott, de a zárt erdők kényes és a terület tervezi szerveztége miatt, csak az egerészölyv /2-4 pár/, a karvaly (1-2 pár) és a barna réthéja /1-2 pár/ köti rendszeresen. Több évig kóbót a kóbor sólyérfaunon a kalandsólyom és volt alkonyi kóbása - a hozzá evedonik kirdítjenek - a réthonok is. Csak a szőlőn telepített erdő biztosít fészkelési lehetőséget az egerészölyv, karvaly és héja számára. Az évekenevekerékben gerzing völgy az év minden időszakában jó vadászhelye a ragadozóknak /karvaly, héja, kalandsólyom, barna réthéja/. Téli időszakban a pihenőhelye és vonulóhely vadászó vándorgyűrű rajtó kis sólyom is megfigyelhető. A tavak halgazdaságpárok biztosítottak, hogy rendszeres tervezi az évi vendég a halászás. 2012 óta a szőlőn erdőben két a kézcsoltan nádat barna kánya. Kóbáz időszakban szinelhetünk nábry egészen ritka faj megfigyelésére, mint a kerecsensólyom, vándorsólyom és a halászó sas. Csak a tavaszi- és őszi madárvonáskor láthatjuk a kóbaz réthéjét, darázsölyvet és törpesast.

A TERÜLETEN MEGFIGYELT RAGADOZÓK ÉS TERMÉSZETVÉDELMI ÉRTÉKÜK:

Barna réthéja	T.é. 50 ezer Ft	Réticsőr	T.é. 1 millió Ft
Karvaly	T.é. 30 ezer Ft	Héja	T.é. 50 ezer Ft
Egerészölyv	T.é. 25 ezer Ft	Kalandsólyom	T.é. 30 ezer Ft
Kerecsensólyom	T.é. 1 millió Ft	Barna kánya	T.é. 300 ezer Ft
Vándorsólyom	T.é. 500 ezer Ft	Halászsas	T.é. 800 ezer Ft
Törpesas	T.é. 300 ezer Ft	Békászó sas	T.é. 1 millió Ft
Kóbor réthéja	T.é. 50 ezer Ft	Vörös vércse	T.é. 50 ezer Ft
Kis sólyom	T.é. 30 ezer Ft	Darázsölyv	T.é. 100 ezer Ft

rendszeresen költ (3 faj)
rendszeres téltelhető, átvonuló, vendég (3 faj)

alkalmi, téltelő kóbó (4 faj)
téltelő átvonuló, vendég (6 faj)

A RAGADOZÓMADARAK VÉDELME ÉRDEKÉBEN JAVASOLT MADÁRVÉDELMI TEVÉKENYSÉGEK:

- a fészek körüli védőzóna kijelölése
- a költőhely nyugalmának biztosítása /fészekőrzés/
- riasztási módszerek alkalmazása ellenőrzés és nyest ellen /csapdázás/
- mérgezések megelőzése, illetve szakszerű végzése /jogszabály/
- Tudósító fák kihelyezése podzsu és ingyen tanösvény
- téli madáretetők /fudisz, dioggel- réti sas/
- a megtelő fészkek javítása, megújítása /sólyomfélék/
- mesterséges költőfészkek, kotlóládák kihelyezése /sólyomfélék, uszó/
- repülőtéri-vezetékek, elvezetés /sérülő, de gyógyult egyedek, fehérvek fiókák/
- tartósztopok szigetelése áramütés ellen /vércsék, sólymek, sólymek/
- ingyenkeptető a parkoló sas, pusztai ölyv és kerecsensólyom élőhelyére
- a tóbélhelyek és a vonulási útvonalak védelmének biztosítása

HAZÁNKBAN MINDEN RAGADOZÓ MADÁRFAJ VÉDETT !

Legkorábban 1908-ban a vércsék kapták törvényes védelmet, míg legkésőbb 1982-ben a karvaly és a barna réthéja.

Fiókacsoport

Fészkelő vércsepárok

Szigetelőoszlop

MADÁRVÉDELMI TEVÉKENYSÉGEK

Tudósító fák kihelyezése

Téli madáretetők

Ingyenkeptető

Törpesas

Kóbor réthéja

Kis sólyom

Békászó sas

Vörös vércse

Darázsölyv

MADÁRVÁRTA

DOMBÓVÁR-TÜSKE • N 46.399393 E 18.144468

VILÁGCSÚCSTARTÓ MADARAK

1. A mai élő legnagyobb (270 cm) és legsúlyosabb (140 kg) madár: **Strucc**
2. A legnagyobb szárnyfesztávolsági madár (360 cm): **Vándoralbatrosz**
3. A leghosszabb ideig nevelő a fiókáját (270 nap): **Vándoralbatrosz**
4. A világ legkisebb madara (1,95 decibel): **Malukui kakadu**
5. A leghosszabb csőrű madár (47 cm): **Ausztrál pelikán**
6. A legkisebb súlyú madár (2,2 g): **Méhkolibri**
7. A világ legnagyobb fészképítője: **Hamuki ölvityúk**
8. A leghosszabb utat tesszi meg a vonulásakor (80.000 km): **Sarki csér**
9. A világ legnagyobb sebességgel repülő madara (340 km/h): **Vándorsólyom**
10. Legkisebb szárnyszpárra képes madárpercenként (200): **Tüzesterkű kolibri**
11. Legkitartóbban gyorsan repülő madárfaj (127 km/óra/órlag): **Szürkefejű albatrosz**

1. Strucc

2. 3. Vándoralbatrosz

4. Malukui kakadu

5. Ausztrál pelikán

6. Méhkolibri

7. Hamuki ölvityúk

8. Sarki csér

9. Vándorsólyom

10. Tüzesterkű kolibri

11. Szürkefejű albatrosz